

Ramverk med styrmedel för hög andel förnybar elproduktion år 2030

Regeringsuppdrag om underlag för
genomförande av artikel 3.4a i
förnybartdirektivet

Energimyndighetens publikationer kan laddas ner
eller beställas via energimyndigheten.se

Innehåll

1	Uppdrag	5
1.1	Uppdragsbeskrivning	5
1.2	Artikel 3.4a i RED3 om ramverk för hög andel förnybar el	5
1.3	Avgränsningar och förtydliganden	6
2	Scenarier och prognoser	7
2.1	Sveriges inrapporterade nationella bidrag i NEKP	7
2.2	Motsvarande utveckling av elanvändning och förnybar elproduktion i NEKP-scenariet	7
2.3	Inga avgörande förändringar i senaste kortsiktsprognosen	9
3	Ramverk av styrmedel och regelverk	11
3.1	Mål och politisk inriktning	11
3.2	Finansiellt stöd	12
3.3	Planering	14
3.4	Elnät	17
3.5	Lokalisering	23
3.6	Tillståndprocesser	27
3.7	Elmarknad	30
	Referenser	36

1 Uppdrag

1.1 Uppdragsbeskrivning

Energimyndigheten har fått i uppdrag att ta fram underlag för genomförande av delar av det reviderade direktivet om förnybar energi.¹ Denna rapport utgör redovisning av punkt 2 i uppdraget där Energimyndigheten ska:

2. identifiera vilka befintliga och aviserade styrmedel, inklusive regelverk (direkta såväl som indirekta), som skulle kunna ingå i en sådan ram som avses i artikel 3.4a för att undanröja hinder för en hög andel av försörjning med förnybar el, och vid behov ge förslag på ytterligare åtgärder.

1.2 Artikel 3.4a i RED3 om ramverk för hög andel förnybar el

Regeringsuppdraget hänvisar till det ramverk som anges i den nya **artikeln 3.4a** i det reviderade förnybartdirektivet (RED3) och artikeln lyder:

”Medlemsstaterna ska inrätta en ram, som får inbegripa stödsystem och åtgärder som underlättar användningen av avtal om köp av förnybar el, som möjliggör utbyggnad av förnybar el på en nivå som är förenlig med medlemsstatens nationella bidrag enligt punkt 2 i denna artikel och i en takt som är förenlig med de vägledande utvecklingsbanor som avses i artikel 4 a.2 i förordning (EU) 2018/1999. Den ramen ska särskilt ta itu med de kvarstående hindren för en hög andel av försörjning med förnybar el, inbegripet de som är relaterade till tillståndsförfaranden, och för utveckling av nödvändig infrastruktur för överföring, distribution och lagring, inbegripet samlokaliserad energilagring. Vid utformningen av denna ram ska medlemsstaterna beakta den ytterligare förnybara el som krävs för att tillgodose efterfrågan inom transport-, industri-, bygg-, värme- och kylsektorerna och för att producera förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung. Medlemsstaterna får i de integrerade nationella energi- och klimatplaner som de lämnar in enligt artiklarna 3 och 14 i förordning (EU) 2018/1999 och i de integrerade nationella energi- och klimatplaners lägesrapporter som de lämnar in enligt artikel 17 i den förordningen inkludera en sammanfattning av styrmedel och åtgärder inom ramen respektive en bedömning av genomförandet av dessa.”

¹ KN2024/01377 [Uppdrag att ta fram underlag för genomförande av delar av det reviderade direktivet om förnybar energi - Regeringen.se](#)

1.3 Avgränsningar och förtydliganden

Här har vi valt att samla ett antal avgränsningar och förtydliganden av särskild vikt för förståelsen för hur vi har tagit oss an uppdraget och hur uppdraget har genomförts.

I kapitel 2.1 förtydligar vi att det nationella bidrag som ramverket i artikel 3.4a ska nå och detta uppdrag därför ska använda är det i den uppdaterade nationella energi- och klimatplanen (NEKP)² inrapporterade bidraget på 67 procent förnybar energi år 2030.

Vi vill även förtydliga att måläret för det reviderade förnybartdirektivet är 2030 och att ramverket i artikel 3.4a tar sikte på år 2030. Det är därför den horisonten för den förnybara elproduktionen som används i detta uppdrag.

Inga nya scenarier eller prognoser utförs inom uppdraget, utan redan gjorda sådana används som grund.

I kapitel 2.3 konstaterar vi att eftersom Energimyndighetens senaste kortsiktsprognos visar liknande utveckling som underlaget till de 67 procenten i NEKP dras slutsatsen att behov att ge förslag till ytterligare åtgärder inte kommer att föreligga i detta uppdrag.

Vi är medvetna om att det kan behövas ytterligare åtgärder för förnybar elproduktion som tas i drift efter 2030, men konstaterar att det inte ingår i detta uppdrag.

² Sveriges uppdaterade nationella energi- och klimatplan är beslutad - [Regeringen.se](https://www.regeringen.se/491313)

2 Scenarier och prognoser

2.1 Sveriges inrapporterade nationella bidrag i NEKP

Sverige rapporterade i NEKP i juni 2024 in en andel förnybar energi på 67 procent år 2030 som sitt nationella bidrag. Den nivå på det nationella bidraget till 2030 som används i uppdraget för att beskriva den nivå som ramverket i artikel 3.4a ska uppnå är därför det nationella bidraget på 67 procent förnybar energi som Sverige angett i sin uppdaterade NEKP³.

Beräkningen bygger på underlag från Energimyndighetens långsiktiga scenarier från 2023. Scenarierna publicerades först i mars 2023 och därefter gjordes vissa uppdateringar i slutet av 2023.

Energimyndigheten tar vart annat år fram långsiktiga scenarier över energisystemet. Scenarierna används bland annat som underlag till Sveriges klimatrapporering men även som underlag till andra analyser och uppdrag. De senaste scenarierna och det NEKP baseras på är från år 2023. Nästa scenariorapport publiceras i mars 2025. Energimyndighetens scenarier publiceras på Energimyndighetens hemsida⁴.

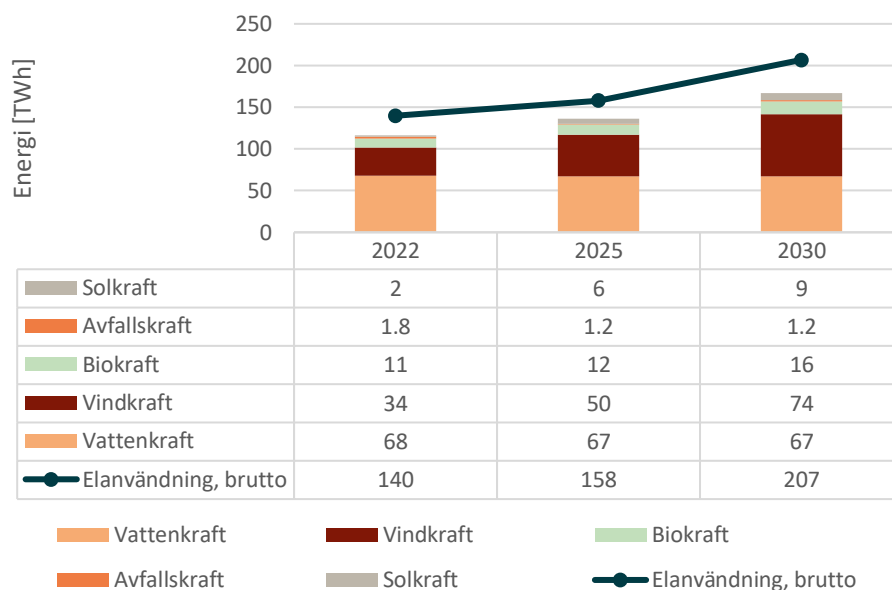
2.2 Motsvarande utveckling av elanvändning och förnybar elproduktion i NEKP-scenariet

Nedan redovisas utveckling av elanvändning och förnybar elproduktion från basåret 2022 till 2030 som ligger till grund för den beräkning Sverige rapporterade i sin senaste NEKP. I den bedöms vindkraften öka från 34 TWh år 2022 till 50 TWh år 2025 och 74 TWh år 2030. Solkraften ökar från 2 TWh år 2022 till 6 TWh år 2025 och 9 TWh år 2030. Även biokraften ökar i scenarierna från 11 TWh år 2022 till 16 TWh år 2030. Sammantaget ökar andelen förnybar elproduktion med 43 procent från basåret 2022 till 2030 medan elanvändningen (inklusive förluster) ökar med 47 procent.

³ [Sveriges uppdaterade nationella energi- och klimatplan är beslutad - Regeringen.se](#)

⁴ [Långsiktiga scenarier](#)

Figur 1 Utveckling av förnybar elproduktion i Sverige enligt NEKP

Källa: Underlag till Sveriges integrerade nationella energi- och klimatplan, Energimyndigheten

Det är främst landbaserad vindkraft som bidrar till den tillkommande förnybara elproduktionen fram till år 2030. Det beror dels på en ökad elanvändning som gör det intressant att investera i ny elproduktion, dels på att landbaserad vindkraft i Sverige är konkurrenskraftig relativt andra produktionsslag. Av de 9 TWh solkraft år 2030 förväntas solkraft på mark bidra med drygt 5 TWh och solkraft på tak med drygt 3 TWh.

2.2.1 Om metoden i scenarierna

Energimyndighetens scenariometod beskriver utvecklingen av energisystemet utifrån antaganden om den ekonomiska utvecklingen, energipriser, sektorsspecifika förutsättningar, befintliga och beslutade styrmedel. I scenarierna använder Energimyndigheten energisystemmodellen Times-Nordic som innefattar både fjärrvärme- och elsystemet i Sverige. Utöver det finns resterande nordiska länder, Baltikum, Polen och Tyskland representerade för elmarknaden. Modellen har fyra säsonger (vinter, vår, sommar, höst) och dygnet är indelat i tre perioder (dag, natt och peak). Sverige och Norge är ett elområde. Detta innebär att resultaten som redovisas i denna rapport inte helt fångar upp den dynamik som finns på den nordiska/europeiska elmarknaden i verkligheten. Det är också viktigt att komma ihåg att resultaten är ett resultat givet antaganden om elanvändning, kostnader för ny elproduktion, potentialer för ny elproduktion, potential för utbyggnad av transmissionskapacitet, bränslepriser m.m. Om någon av beräkningsförutsättningarna ändras, exempelvis kostnadsbilden eller utbyggnadstakten, förändras också resultaten.⁵

Hur elproduktionen utvecklas över tid och i vilka kraftslag det sker investeringar bestäms av flera faktorer. En väldigt viktig del är hur elanvändningen förväntas utvecklas över tid, där en högre antagen elanvändning kräver mer investeringar i ny elproduktion. Även antagna kostnader och potentialer för olika typer av elproduktion

⁵ För en detaljerad genomgång av vilka antaganden som är gjorda se bilaga B i senaste rapporten för långsiktiga scenarier [Långsiktiga scenarier](#)

är viktigt. Generellt är kostnader för landbaserad vind relativt låga jämfört med andra kraftslag vilket resulterar i att det sker en kraftig ökning av landbaserad vind till 2030. Men även solkraften ökar relativt mycket till 2030.

Det är främst industrins elanvändning som står för den stora ökningen i scenarierna. Den ökade elanvändningen utgår dels från de ekonomiska modelleringar Konjunkturinstitutet gör över utvecklingen inom industrin, dels en bedömning över hur omställningen och etableringen av nya industrier kommer att se ut över tid. Även transportsektorn bidrar till den ökade elanvändningen genom den övergång som sker mot elfordon. Hur snabbt den här omställningen sker baseras på underlag från Trafikanalys och Trafikverket.

2.3 Inga avgörande förändringar i senaste kortsiktsprognosen

Energimyndigheten tar fram kortsiktsprognoser över Sveriges energianvändning och energitillförsel två gånger per år, i mars och augusti. Det har inte varit möjligt att inom ramen för detta uppdrag ta fram nya dedikerade scenarier eller prognoser, utan redan utförda sådana inom Energimyndighetens gängse verksamhet används som grund. Den senaste kortsiktsprognosen är från augusti 2024.

Eftersom den senaste kortsiktsprognos från augusti 2024 visar på i princip samma utveckling av förnybar elproduktion som prognosen som ligger som underlag till 67 procent scenariot i NEKP (som ramverket refererar till) dras slutsatsen att behov av att ge förslag på ytterligare åtgärder inte kommer att föreligga i det här uppdraget. Prognosen sträcker sig till år 2027 och någon ny uppskattning på utvecklingen efter år 2027 har inte gjorts sedan NEKP.

Det har tillkommit cirka 1,5 TWh vindkraft hittills under år 2024. Det pågår också byggnation av flera vindkraftsparker som tillsammans förväntas producera cirka 6 TWh (2 GW installerad effekt). Dessa kommer att tas i drift inom prognosperioden fram till år 2027. Fram till år 2030 finns osäkerhetsfaktorer kopplade till en större utbyggnad. Det gäller framför allt att få nya tillstånd och för de som redan har tillstånd behöver det finnas ett gynnsamt investeringsklimat för att fatta ett investeringsbeslut.

Vad gäller investeringsbeslut så finns i dagsläget en större osäkerhet på marknaden. Elpriset har varit tämligen lågt under 2024 samtidigt som flera elintensiva satsningar har skjutits fram eller lagts på is. Detta innebär att efterfrågan på el förväntas komma något senare än vad som antogs i scenarierna som ligger till grund för beräkningarna i NEKP. Samtidigt föreligger en ekonomisk osäkerhet med inflation och därmed höga räntor samt lågkonjunktur. Detta påverkar investeringsklimatet negativt för både vindkraften och den elintensiva industrin.

Vad gäller tillstånd så är det allt svårare att få tillstånd vilket i de flesta fall kopplas till det kommunala vetot eller målkonflikter och utmaningar för en samexistens med till exempel Försvarmakten. På sikt behövs därför ytterligare åtgärder för att söka samexistens mellan vindkraft och andra intressen. Detta påverkar dock främst perioden efter år 2030 och hanteras därför inte vidare i denna rapport.

Den senaste tiden har industriplaner reviderats, där vissa projekt inte har blivit av, andra är försenade och ytterligare andra har tillkommit. Konsekvensen av detta kan komma att bli att elanvändningen inte ökar lika snabbt som antogs i de scenarier som ligger till grund för beräkningarna i NEKP. Det innebär i så fall troligen också att incitamenten att investera i ny elproduktion inte förblir lika starka. Hur detta påverkar beräkningen av den förnybara andelen beror dock på den relativa utvecklingen mellan elanvändning och förnybar elproduktion. Energimyndigheten följer utvecklingen och kommer under 2025 att presentera uppdaterade prognoser och scenarier.

3 Ramverk av styrmedel och regelverk

Energimyndigheten ska enligt uppdraget identifiera vilka befintliga och aviserade styrmedel, inklusive regelverk (direkta såväl som indirekta), som skulle kunna ingå i en sådan ram som avses i artikel 3.4a i RED3 för att undanröja hinder för en hög andel av försörjning med förnybar el.

3.1 Mål och politisk inriktning

100 procent fossilfri elproduktion år 2040

Sverige har sedan år 2018 haft ett nationellt energipolitiskt mål om 100 procent *förnybar* elproduktion år 2040.⁶ Detta mål har under 2023 ändrats till 100 procent *fossilfri* elproduktion år 2040 (prop. 2022/23:99 Vårändringsbudget för 2023⁷).

Andelen förnybar elproduktion i förhållande till total elanvändning var 83,3 procent under 2022, vilket är närmare 8 procentenheter högre än under 2021. År 2005 var motsvarande andel 51 procent. Att andelen förnybar el ökat förklaras i huvudsak av en ökad vindkraftsproduktion. Andelen fossil elproduktion är mycket låg, endast 1,7 procent under 2022. Elanvändningen har minskat något sedan 2005, från 151 TWh till 140 TWh under 2022 trots att befolkningen ökat med 1,5 miljoner eller 16 procent under samma period. De höga elpriserna under senaste åren har bidragit till sista årets lägre elanvändning. Eftersom Sverige har en hög andel el från kärnkraft uppgick den fossilfria andelen elproduktion i förhållande till total elanvändning till 98 procent år 2022, vilket är 15 procentenheter högre än den förnybara andelen. I Sverige handlar utbyggnaden av den förnybara elproduktionen således inte främst om att ställa om från befintlig fossil elproduktion.

Planeringsmål och leveranssäkerhetsmål

Riksdagen antog 2009 en planeringsram till år 2020 om 30 TWh årlig produktion av vindel, varav 20 TWh på land och 10 TWh till havs. Planeringsramen innebar att berörda myndigheter skulle skapa planmässiga förutsättningar för en utbyggnad motsvarande 30 TWh. Planeringsramen utgjorde inget utbyggnadsmål och fördelades inte geografiskt. Det gjorde att många kommuner och länsstyrelser upplevde att den nationella planeringsramen var svår att förhålla sig till i den lokala fysiska planeringen i den egna kommunen. År 2020 producerades 27,6 TWh el från vindkraft och detta tillsammans med de anläggningar som hade tillstånd, men ännu inte hade byggts, motsvarade med god marginal över 30 TWh i planerad årlig

⁶ [Energipolitikens inriktning \(Betänkande 2017/18:NU22 Näringsutskottet\) | Sveriges riksdag](#)

⁷ [Vårändringsbudget för 2023 \(Betänkande 2022/23:FiU21 Finansutskottet\) | Sveriges riksdag](#)

vindkraftselproduktion vilket indikerar att intentionerna i planeringsramen för vindkraft till år 2020 hade uppfyllts.

I mars 2024 presenterade regeringen en energipolitisk inriktningsproposition (prop. 2023/24:105 Energipolitikens långsiktiga inriktning⁸) som antagits av riksdagen. Propositionen innehöll två nya energipolitiska mål (se nedan), och tydliggjorde även den politiska inriktningen när det gäller t.ex. utvecklad energiplanering, elmarknadens utveckling, elproduktion, elnät, värmemarknader, bioenergi, avfall, torv och CCS, gas, flytande drivmedel, effektiv energianvändning, beredskap, ökad robusthet med mera.

— Planeringsmål för elsystemet

Planeringen av det svenska elsystemet ska ge förutsättningar för att leverera den el som behövs för en ökad elektrifiering och att möjliggöra den gröna omställningen.

Regeringens bedömning: Regeringen ser för närvarande att Sverige bör planera för att kunna möta ett elbehov om minst 300 TWh år 2045. Behovet av el i olika geografiska områden bör tydliggöras för år 2030, 2035, 2040 och 2045 och följas upp vid regelbundna kontrollstationer, med start 2030.

— Leveranssäkerhetsmål för elsystemet

Det svenska elsystemet ska ha förmågan att leverera el där efterfrågan finns, i rätt tid och i tillräcklig mängd, i den utsträckning det är samhällsekonomiskt effektivt. Omotiverade hinder i elsystemet ska undanröjas för att skapa förutsättningar för en effektiv marknad som främjar konkurrenskraftiga priser.

Regeringens bedömning: Svenska kraftnät bör få ett övergripande ansvar för en regelbunden uppföljning av leveranssäkerhetsmålet och för att vidta eller föreslå nödvändiga åtgärder för att leveranssäkerhetsmålet uppnås. En fördjupad uppföljning bör ske vid regelbundna kontrollstationer med start 2030.

3.2 Finansiellt stöd

Elcertifikatsystemet har varit framgångsrikt men har nu spelat ut sin roll för den fortsatta utbyggnaden av förnybar elproduktion. De mål i TWh som har satts upp för systemet har uppnåtts (och överträffats) i förtid och anläggningar som tas i drift från år 2022 har inte längre rätt att tilldelas elcertifikat.

Elcertifikatsystemet

Den 1 maj 2003 infördes i Sverige ett marknadsbaserat stödsystem för förnybar elproduktion baserat på elcertifikat. Sedan år 2012 är systemet gemensamt med Norge. Lagen (2011:1200) om elcertifikat syftar till att främja produktion av förnybar el för att inom den gemensamma elcertifikatsmarknaden med Norge från år 2012 till år 2030 nå det gemensamma målet om 46,4 TWh ny förnybar elproduktion och till och med 2035 uppfylla volymrelaterade förpliktelser. Utbyggnads målet för elcertifikatsystemet passerades redan i början av 2021, nio år och nio månader tidigare än planerat. Den 1 januari 2021 trädde en ändring i lagen (2011:1200) om elcertifikat i kraft som innebär att elcertifikatsystemet kommer att avslutas år 2035 och stoppdatum för nya anläggningar är den 31 december 2021. Stoppdatumet innebär att inga anläggningar som tagits i drift efter stoppdatumet kommer att

⁸ [Energipolitikens långsiktiga inriktning - Regeringen.se](#)

godkännas för tilldelning av elcertifikat. De anläggningar som redan har godkänts för tilldelning av elcertifikat kommer att fortsätta att få elcertifikat i 15 år eller till 2035.⁹

Systemet innebär att de elproducenter vars elproduktion uppfyller kraven i lagen (2011:1200) om elcertifikat får ett elcertifikat för varje megawattimme (MWh) el som de producerar. Elcertifikaten kan sedan säljas på en öppen marknad, vilket ger en extra intäkt till elproducenten. Efterfrågan på elcertifikat skapas genom att elleverantörer, vissa elanvändare, samt vissa elintensiva industrier registrerade hos Energimyndigheten, är skyldiga att köpa elcertifikat motsvarande en viss andel (kvot) av sin elförsäljning eller elanvändning och annullera dessa årligen.

Skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el

För att underlätta för privatpersoner och företag att investera i elproduktion från förnybara energikällor för eget bruk kan mikroproducenter sedan 2015 få skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el.¹⁰

Underlaget för skattereduktionen består av de kilowattimmar förnybar el som producenten har matat in i anslutningspunkten under kalenderåret. Underlaget kan dock aldrig bli större än det antal kilowattimmar som tagits ut i anslutningspunkten. Anslutningspunkten ska ha en säkring om högst 100 ampere. Skattereduktionen uppgår till underlaget enligt ovan multiplicerat med 60 öre. Taket för skattereduktionen är 18 000 kronor/år.

I budgetpropositionen för 2025 (2024/25:1)¹¹ bedömer regeringen att skattereduktionen för mikroproduktion av förnybar el bör slopas. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026. Installationer av solceller har ökat kraftigt under de senaste åren och det finns i dag ett stort antal solcellsanläggningar i landet. Den kraftiga ökningen av antalet solcellsanläggningar innebär enligt regeringen att det inte längre finns behov av att fortsätta subventionera mikroproduktion av förnybar el genom en skattereduktion. Solkraft bör i större utsträckning byggas på marknadsmässiga grunder, i enlighet med regeringens proposition Energipolitikens långsiktiga inriktning (prop. 2023/24:105). Regeringen har tagit fram en promemoria som är ute på remiss.¹²

Nedsatt energiskatt för mikroproduktion av förnybar el för egenanvändning

Undantag från skatteplikt gäller för elektrisk kraft, som framställts i en anläggning av installerad generatoreffekt mindre än 100 kW av en producent som förfogar över en sammanlagd installerad generatoreffekt av mindre än 100 kW och som inte har överförts till ett ledningsnät, som omfattas av nätkoncession och som meddelats med stöd av 2 kap. ellagen.

Vad som ovan avses med installerad generatoreffekt om 100 kW ska för elektrisk kraft som framställs från vind eller vågor motsvaras av 250 kW installerad generatoreffekt, sol motsvaras av 500 kW installerad toppeffekt och annan energikälla utan generator motsvaras av 100 kW installerad effekt. När elektrisk kraft framställs från olika källor ska de installerade effekterna läggas samman.

⁹ prop. 2020/21:16, bet. 2020/21:NU6, rskr. 2020/21:44

¹⁰ 67 kap. 27–33 §§ inkomstskattelagen (1999:1229).

¹¹ [Budgetpropositionen för 2025 - Regeringen.se](#)

¹² [Remiss av promemorian Förändrade skattesubventioner för solceller och mikroproduktion av el samt utvidgad mottagningsplikt för elleverantörer - Regeringen.se](#)

Om producentens totala generatoreffekt överstiger 100 kW eller motsvarande, men den enskilda anläggningen inte gör det och elen inte överförs till koncessionspliktigt nät kan fullt avdrag göras på energiskatten.

Skattereduktion för installation av grön teknik

Den 1 januari 2021 infördes en skattereduktion för installation av grön teknik.¹³ Skattereduktion ges med 20 procent för installation av nätanslutet solcellssystem, 50 procent för installation av system för lagring av egenproducerad elenergi och 50 procent för installation av laddningspunkt till elfordon. Underlaget för skattereduktionen är arbets- och materialkostnad, inklusive mervärdesskatt. Skattereduktionen får sammanlagt uppgå till högst 50 000 kronor per person och år.

Skattereduktionen för grön teknik ersatte det tidigare statliga stöd som privatpersoner kunnat ansöka om i samband med installation av solceller, installation av system för lagring av egenproducerad elenergi och installation av laddningspunkt till elfordon.

I budgetpropositionen för 2025 (2024/25:1) aviseras att subventionsgraden för skattereduktionen för installation av solceller bör sänkas från 20 till 15 procent. Ändringen är föreslagen att träda i kraft den 1 juli 2025. Regeringen har tagit fram en promemoria som är ute på remiss.¹⁴

Återbetalning av energiskatt för el efter batterilagring

Från och med den 1 januari 2019 finns enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi möjligheten att ansöka om återbetalning av energiskatt på el som matats ut från ett koncessionspliktigt elnät, lagrats och sedan matas tillbaka till samma koncessionspliktiga elnät igen. Detta för att undvika dubbelbeskattning.

Investeringsstöd för att stärka leveranssäkerheten i elsystemet

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) aviserar regeringen ett nytt investeringsstöd för att stärka leveranssäkerheten i elsystemet i syfte att möjliggöra investeringar som bidrar till stärkt förmåga och minskad sårbarhet i de regionala energisystemen. Regeringen föreslår att ett nytt investeringsstöd införs som syftar till att öka elsystemets förmågor regionalt och där behoven är som störst. Det kan handla om investeringar i elproduktion, energilager, energieffektivisering, flexibilitetstjänster eller andra systemtjänster som i dagsläget inte kommer till stånd på marknadsmässiga grunder. Det är även viktigt att identifiera var investeringarna i elsystemet behöver göras för att möjliggöra en robust, kostnadseffektiv och snabb elektrifiering.

3.3 Planering

Energiplanering sker redan idag på nationell, regional och lokal nivå. På till exempel nationell nivå tar Energimyndigheten fram långsiktiga scenarier och kortsiktsprognoser och Svenska kraftnät tar fram långsiktiga och kortsiktiga marknadsanalyser samt system- och nätutvecklingsplaner. I en kraftig expansion av

¹³ Skatteverket, Grön teknik, <https://www.skatteverket.se/privat/fastigheterochbostad/gronteknik.4.676f4884175c97df4192860.html> (2024).

¹⁴ [Remiss av promemorian Förändrade skattesubventioner för solceller och mikroproduktion av el samt utvidgad mottagningsplikt för elleverantörer - Regeringen.se](#)

elsystemet (och på en avreglerad marknad) är det en utmaning att få elanvändning, elproduktion, flexibilitet och elnät att gå i takt tidsmässigt och geografiskt.

Klimaträttsutredningen föreslog i sitt slutbetänkande, Rätt för klimatet (SOU 2022:21)¹⁵, att en utredning bör tillsättas som ska analysera hur energi- och klimatplanering bör struktureras och samordnas på ett tydligare sätt än i dag. Majoriteten av remissinstanserna delade Klimaträttsutredningens slutsats och regeringen delar utredningens bild om behovet av utvecklad energiplanering men gör enligt prop. 2023/24:105 bedömningen att en ny utredning inte behövs. I stället har regeringen utvecklat energiplaneringen genom budgetsatsningar och uppdrag, i linje med de flesta av klimaträttsutredningens förslag för energi- och klimatplanering. I förstudien om Nationell fysisk planering (Ds 2023:28)¹⁶ gavs tre övergripande och ett antal kompletterande förslag om hur arbetet med fysisk planering ska organiseras. Beroende på vilka förslag som genomförs kan det på sikt komma att påverka inriktningen på insatserna för en utvecklad energiplanering. Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

I juni 2023 tog regeringen första steget mot en utvecklad energiplanering genom ett uppdrag till Länsstyrelsen i Västra Götaland och Energimyndigheten att utveckla regional och lokal energiplanering för elektrifiering (KN2023/03646)¹⁷. Uppdraget ska bidra till att möjliggöra en storskalig elektrifiering av bland annat industri och transporter och tydliggöra hur den regionala och lokala energiplaneringen kan organiseras effektivt och utvecklas vidare samtidigt som totalförsvarets behov beaktas. Den faktiska omställningen som måste till kommer framför allt att ske på lokal och regional nivå. Därför behöver den regionala och lokala energiplaneringen utvecklas för att bland annat tydliggöra vad de nationella energi- och klimatmålen innebär på regional och lokal nivå. Energiplaneringen kan då utgöra viktiga underlag för andra relevanta verksamhetsområden så som fysisk planering, totalförsvaret, regional utveckling och miljöprövning och skapar på så sätt bättre förutsättningar för elektrifieringen. Inom ramen för uppdraget ska Länsstyrelsen i Västra Götalands län utveckla en regional handlingsplan för elektrifiering. I Energimyndighetens del av uppdraget ingick att dels identifiera behov av samt utveckla metodstöd för framtida el- och effektbehov som stöd till lokala och regionala aktörer, dels att ta fram en vägledning och ett metodstöd till lagen (1977:439) om kommunal energiplanering samt slutligen att analysera om det behövs andra verktyg än vägledning kring lagen om kommunal energiplanering utifrån storskalig elektrifiering och totalförsvarets behov. Lagen om kommunal energiplanering tillkom på 1970-talet under oljekrisen. En vägledning och metodstöd tas i detta uppdrag fram för att tillämpningen av lagen ska ske utifrån den kraftfulla elektrifieringen och förändrade säkerhetsläget. Uppdraget till Länsstyrelsen i Västra Götalands län slutredovisas i december 2024 med delredovisning 15 november 2023. Energimyndigheten redovisade sin del av uppdraget den 30 juni 2024. Uppdraget till Energimyndigheten resulterade i två webbaserade verktyg som ska stötta lokala och regionala energi- och samhällsplanerare i deras arbete.¹⁸¹⁹

Genom riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:NU3, rskr. 2023/24:94) infördes ett nytt anslag för energiplanering (anslaget

¹⁵ [Rätt för klimatet - Regeringen.se](#)

¹⁶ [Nationell fysisk planering - Regeringen.se](#)

¹⁷ [Uppdrag att utveckla regional och lokal energiplanering för elektrifiering - Regeringen.se](#)

¹⁸ [Beräkna framtida efterfrågan på el i ditt län](#)

¹⁹ [Vägledning för kommunal energiplanering](#)

1:5 Energiplanering inom utgiftsområde 21) vilket möjliggör medel till länsstyrelserna, Energimyndigheten och Energimarknadsinspektionen, vilka i regleringsbrev för 2024 även fått uppdrag att utveckla energiplaneringen på nationell, regional och lokal nivå.

På regional nivå har länsstyrelserna fått i uppdrag²⁰ att leda och samordna det regionala genomförandet av energi- och klimatpolitiken, i syfte att bidra till stärkt näringslivsutveckling, minskad klimatpåverkan, förbättrad energiberedskap och trygg energiförsörjning. Både länsstyrelserna samt landets kommuner och till viss del regionerna är viktiga i samhällets elektrifiering och samverkan mellan dem är viktigt. Med utgångspunkt i de långsiktiga energi- och klimatpolitiska mål som riksdagen antagit har regionala klimat- och energistrategier tagits fram av länsstyrelserna i samarbete med andra regionala och lokala aktörer för att bidra till effektiva åtgärder och synergier. Inom ramen för uppdraget ska länsstyrelserna utveckla den regionala energiplaneringen genom att utifrån de nya energipolitiska målen revidera de regionala energi- och klimatstrategierna och påbörja arbetet med framtagande av regionala handlingsplaner för elektrifiering. Dessutom bidrar länsstyrelserna i arbetet med miljöbedömning och miljöövervakning, lokal och regional fysisk planering, regional utveckling och tillväxtpolitik samt infrastrukturplanering. I regleringsbrev för 2024 har Svenska kraftnät, Energimyndigheten och Energimarknadsinspektionen fått i uppgift att utifrån sina respektive ansvarsområden och de energipolitiska målen stödja länsstyrelserna i arbetet med utvecklad regional energiplanering.

Regionala och lokala elnätsföretag ska ta fram nätutvecklingsplaner senast till den 31 december 2024 för åren 2025–2034 vilka därefter ska uppdateras vartannat år (läs mer om nätutvecklingsplanerna under avsnittet om Elnät). Nätutvecklingsplanerna ska beskriva planerade investeringar och behov av flexibilitetsresurser och andra resurser i elnätet för att möta prognostiserat effektbehov under kommande 10-årsperiod. På sikt bör nätutvecklingsplanerna utvecklas för att även tydligare identifiera var tillkommande produktion gör mest nytta i respektive elnät. Energimarknadsinspektionen har fått i uppdrag (KN2023/04607) att utreda och ta fram en metod för att hantera och använda nätutvecklingsplaner i energiplaneringssyfte.

På nationell nivå har Svenska kraftnät ansvar för att vartannat år ta fram en tioårig investeringsplan för transmissionsnätet enligt 3 § 15 förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät. Svenska kraftnät har i sitt regleringsbrev för 2024 även fått i uppdrag att synliggöra för elmarknadens aktörer var produktion av el, flexibilitetsresurser och elanvändning bör anslutas för att bidra till en effektivare utbyggnad av elsystemet.

Energimyndigheten får använda de medel de har till förfogande inom anslaget 1:5 Energiplanering inom utgiftsområde 21 Energi för att utveckla energiplaneringen nationellt, regionalt och lokalt. Exempelvis genom att utveckla underlag och planeringsföresattningsplaner för att underlätta investeringar i fossilfri elproduktion, t.ex. kärnkraft, vindkraft, elnät, vätgasprojekt och annan infrastruktur som är nödvändig för elektrifieringen i Sverige. Energimyndigheten har i sitt regleringsbrev för 2024 fått ett förtydligt ansvar för nationell samordning av laddinfrastruktur. Regeringen skriver i prop. 2023/24:105 att Energimyndigheten även bör få ett förtydligt ansvar för samordning inom andra delar av energisystemet som påverkar elektrifieringen med

²⁰ Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende länsstyrelserna, Fi2023/00435.

utgångspunkt i ett energisystemperspektiv. Av propositionen framgår även att Energimyndigheten också bör få ett förtydligt ansvar för bedömning av hela samhällets behov av energi inklusive totalförsvarets behov. Regeringen gav i mars 2024 i uppdrag till Energimyndigheten att genomföra en nationell kartläggning för utbyggnad av energiproduktion och energidistribution samt uppdatera riksintressena för energiproduktion och energidistribution (läs vidare om detta under avsnitt Lokalisering).

Regeringen bedömer att uppgifter och ansvar inom energiplanering och energisystemets utveckling behöver tydliggöras ytterligare, och har bland annat tillsatt en utredning om översyn av myndigheters uppgifter och ansvar inom energiområdet. I utredningens första delrapport (KN2023/04160) föreslås att Svenska kraftnät ges ett bredare ansvar för att med utgångspunkt i ett elförsörjningsperspektiv samordna den långsiktiga planeringen av det nationella elsystemet och sammanlänkningsenheten av detta med andra länder. Vidare föreslår utredningen att det vid Svenska kraftnät ska finnas ett samordningsorgan för elsystemets långsiktiga utveckling (Elförsörjningsrådet) där representanter för regionnätstagen och elproducenter samt Energimyndigheten och Energimarknadsinspektionen ingår. Dessa förslag bereds inom Regeringskansliet.

I regeringens proposition Energipolitikens långsiktiga inriktning (prop. 2023/24:105) från mars 2024 bedömer regeringen att för att planeringsmålet och leveranssäkerhetsmålet för elsystemet ska kunna uppnås på en avreglerad elmarknad där många samhällsintressen behöver vägas mot varandra krävs att planeringen av energisystemet utvecklas vidare. En utvecklad energiplanering ska ge ökad kunskap och förståelse för samhällets och energisystemets behov samt bättre samordning och samverkan mellan berörda aktörer. Syftet är att uppnå tidig hantering av målkonflikter och mer effektiva plan- och tillståndprocesser. Regeringen konstaterar i propositionen att staten även bör ta en tydligare roll i energiplaneringen medan marknadens aktörer fortfarande är de som fattar investeringsbeslut.

Regeringen konstaterar vidare att en utvecklad energiplanering kräver koordinerade insatser på nationell, regional och lokal nivå. Samhällets behov av energi och vilken energitillförsel, distribution och flexibilitet som krävs för att möta dessa behov behöver tydliggöras. Nationella kunskapsunderlag blir viktiga underlag för den regionala och kommunala energiplaneringen och vice versa. Den regionala nivån är viktig, t.ex. genom länsstyrelsernas uppgift att ta fram energi- och klimatstrategier och regionala handlingsplaner för elektrifiering. Detta arbete är ett sätt att ge nationella mål och planeringsunderlag en regional kontext för ökat genomslag i plan- och tillståndprocesser. Kommunerna har en central roll i energiplaneringen genom det kommunala planmonopolet, som bl.a. innebär ett ansvar att ta fram översiktsplaner och detaljplaner, men också ansvaret som följer av lagen om kommunal energiplanering (1977:439).

3.4 Elnät

Tioåriga nätutvecklingsplaner

Svenska kraftnät publicerade år 2013 Perspektivplan 2025 som år 2015 följdes av Nätutvecklingsplan 2016–2025. Dessa speglade ett behov av mer långsiktiga plandokument för utvecklingen av det svenska stamnätet. År 2017 tog Svenska kraftnät fram Systemutvecklingsplan 2018-2027 som byggde vidare på

Nätutvecklingsplan 2016–2025 men breddade perspektivet till att utöver nätutveckling även omfatta frågor relaterade till driftförutsättningar och marknadsutformning. Svenska kraftnät har därefter fortsatt att ta fram tioåriga systemutvecklingsplaner vartannat år. De senaste åren har nätutvecklingsplanen varit en del av publikationen systemutvecklingsplanen, men numera publiceras nätutvecklingsplanen som en egen rapport för att möta efterfrågan på en mer proaktiv och transparent planering av transmissionsnätet.

*Svenska kraftnäts Nätutvecklingsplan 2024–2033*²¹ som publicerades år 2023 redovisar både pågående anläggningsinvesteringsprojekt och aktuella behovsutredningar. För att komplettera detta har även steg tagits mot en mer *regional redovisning* av planerna på längre sikt med långsiktiga målsystem och kapacitetstrappor per region. Med detta skapas bättre förutsättningar för dialog kring var i kraftsystemet stora förbrukningscentra bör förläggas för snabbast tillgång till ledig kapacitet, var olika produktionsslag gör mest systemnytta samt var och när nya etableringar på bästa sätt kan bli en del av kraftsystemet. Målet är att skapa en regional tydlighet och förutsägbarhet, samtidigt som det sker en kraftsamling för att i takt med behoven säkerställa ett leveranssäkert kraftsystem med god kapacitet. Nätutvecklingsplan 2024–2033 innehåller ett första exempel på hur redovisningen med regionalt fokus i framtiden kommer att se ut. Målet för Svenska kraftnät är att löpande redovisa förändringar och status i regionplanerna och att den samlade nätutvecklingsplanen som ges ut vartannat år blir en sammanfattning av helheten.

Energiomställningen innebär stora utmaningar för kraftsystemet och kräver omfattande investeringar. Flera stora befintliga industrier i Sverige planerar att ställa om för att bli eldrivna, nya industrier vill etablera sig i Sverige och elanvändningen i storstadsregionerna ökar. Dessutom förväntas en omfattande anslutning av ny elproduktion under de närmaste åren. För att möjliggöra dessa förändringar och möta de behov som finns behöver Svenska kraftnät investera i nya anläggningar. Dessa nyinvesteringar sammanfaller med att stora delar av transmissionsnätet behöver förnyas. Under den kommande tioårsperioden finns i Svenska kraftnäts planer en kombination av ny- och reinvesteringar som resulterar i byggnation av cirka 1 500 km nya ledningar och ett 30-tal nya stationer. Dessutom förnyas över 2 500 km ledningar och cirka hälften av de närmare 200 stationerna.

Svenska kraftnät utvecklar det nationella transmissionsnätet för att så effektivt som möjligt möta många olika behov. Åtgärderna grupperas utifrån vad som är deras huvudsakliga drivkraft, även om många av de åtgärder som vidtas möter flera olika behov. Drivkrafterna delas in i: reinvesteringar, anslutningar, systemförstärkningar och marknadsintegration.

Reinvesteringar: Stora delar av transmissionsnätet är nära att uppnå sin tekniska livslängd, vilket innebär att reinvesteringsbehovet är stort.

Anslutningar: För att kunna ansluta ny, eller öka befintlig, produktion eller användning krävs i många fall att mer eller mindre omfattande anpassningar av transmissionsnätet behöver genomföras. Detta gäller för anslutning av till exempel ny vindkraftsproduktion och av större elanvändare såsom serverhallar och elektrifiering av industri. Vilka anpassningar som måste göras varierar från fall till fall, men de kan bestå av allt ifrån nya ledningar och stationer till utbyggnad av en befintlig station. Anslutningar görs i huvudsak via nät från andra nätägare till transmissionsnätet och

²¹ [Nätutvecklingsplan 2024–2033](#)

inte genom att användning eller produktion ansluts direkt till transmissionsnätet. Dessa nätägare tecknar då inmatnings- och/eller uttagsabonnemang utifrån den maximala produktion och användning som de önskar ansluta. Anslutning av större enskilda elanvändare har blivit allt mer aktuellt och det är svårt att ansluta dem utan att genomföra nätförstärkningar. Ofta räcker inte kapaciteten på ledningarna i närområdet till, vilket innebär att det kan ta lång tid att tillgodose det önskade nätkapacitetsbehovet. Likaså, tidigare har vindkraften ofta kunnat anslutas genom relativt små åtgärder i nätet, exempelvis genom att bygga nya stationer eller anpassa befintliga stationer samt i vissa fall också genom installation av automatik för produktionsfrånkoppling för att kunna hantera överlast i transmissionsnätet. De senaste åren har dock kapaciteten i transmissionsnätet i allt högre utsträckning börjat utnyttjas av installerad produktion och redan beviljade anslutningar. Detta medför att det blir allt svårare att ansluta mer produktion i det befintliga nätet, vilket i sin tur innebär att allt större åtgärder i form av exempelvis nya ledningar blir nödvändiga för att kunna hantera nya kapacitetsbehov.

Systemförstärkningar: Inom området systemförstärkningar samlas i huvudsak de investeringar i transmissionsnätet som genomförs för att öka kapaciteten inom ett område. Eftersom vi ser en kraftig ökning av både produktion och användning, samt i många fall på nya platser, kommer behovet av systemförstärkande åtgärder att fortsätta öka.

Marknadsintegration: Marknadsintegration syftar till att öka eller bibehålla handelskapaciteten inom Sverige och mellan Sverige och våra grannländer. Åtgärderna möjliggör ökad överföring från överskottsområden till underskottsområden, vilket bidrar till ökad leveranssäkerhet och ett mer effektivt utnyttjande av produktionsresurser.

Regeringen har även gett Svenska kraftnät i uppdrag att lämna förslag till hur *el- och vätgasinfrastruktur kan samplaneras* för att på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt möjliggöra den pågående nyindustrialiseringen i Norrbottens och Västerbottens län samt redovisa en plan för utbyggnad av el- och vätgasinfrastruktur på transmissionsnivå för perioden 2024–2033 (KN2024/01431).²² Uppdraget är en del av regeringens strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i norra Sverige. I Sverige bedöms fossilfri vätgas vara den bästa lösningen för att fasa ut fossila bränslen inom flera industrisektorer, inte minst vid järn- och stålproduktion. Genom det här uppdraget kommer Svenska kraftnät även kunna inkludera vätgasinfrastruktur i sin planering för att på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt möjliggöra den pågående nyindustrialiseringen. Utöver att föreslå hur el- och vätgasinfrastruktur kan samplaneras i Norrbottens och Västerbottens län ska Svenska kraftnät även redovisa en plan för utbyggnaden av el- och vätgasinfrastruktur på transmissionsnivå under 2024–2033. Vid genomförandet av uppdraget ska Svenska kraftnät ta sin utgångspunkt i affärsverkets nätutvecklingsplan för perioden 2024–2033 och beakta regeringens proposition Energipolitikens långsiktiga inriktning. Svenska kraftnät ska även ta beredskapshänsyn så att samhällets energiförsörjning stärks i såväl fredstida kriser som under höjd beredskap. Svenska kraftnät ska redovisa uppdraget senast den 16 augusti 2025.

²² [Uppdrag att lämna förslag till hur el-och vätgasinfrastruktur kan samplaneras i Norrbottens och Västerbottens län - Regeringen.se](#)

Svenska kraftnät har i sitt regleringsbrev för 2024 även fått i uppdrag att synliggöra för elmarknadens aktörer var produktion av el, flexibilitetsresurser och elanvändning bör anslutas för att bidra till en effektivare utbyggnad av elsystemet.

Alla elnätsföretag som innehar ett lokalnät eller ett regionnät och därmed är systemansvariga för *distributionssystem* (distributionsnätsföretag) i Sverige har en skyldighet att upprätta en tioårig nätutvecklingsplan²³ enligt bestämmelserna i ellagen (1997:857). Den första inrapporteringen av nätutvecklingsplaner från distributionsnätsföretagen till Energimarknadsinspektionen (Ei) ska ske innan utgången av år 2024 avseende åren 2025–2034 och nätutvecklingsplanerna ska sedan uppdateras minst vartannat år. Syftet med planen är att skapa transparens kring nyttjandet av elnätets kapacitet och de flexibilitetstjänster eller andra åtgärder som behövs på medellång och lång sikt för att möta prognostiserat effektbehov, och ange planerade investeringar under de kommande 5 till 10 åren, med särskild tonvikt på den huvudsakliga distributionsinfrastruktur som krävs för att ansluta ny produktionskapacitet och nya förbrukare av olika slag. På sikt bör nätutvecklingsplanerna utvecklas för att även tydligare identifiera var tillkommande produktion gör mest nytta i respektive elnät.

Energimarknadsinspektionen har i sitt regleringsbrev för 2024 fått i uppdrag (KN2023/04607) att utreda och ta fram en metod för att hantera och använda nätutvecklingsplaner i energiplaneringssyfte, dvs. skapa transparens och dialog i relevanta planeringsprocesser och ange planerade nätinvesteringar som krävs för att ansluta ny produktionskapacitet och ny last, för alla branscher och trafikslag. Energimarknadsinspektionen ska i ett första steg utreda hur innehållet i nätutvecklingsplanerna kan sammanställas och tillgängliggöras för intressenter och i ett andra steg utveckla ett ändamålsenligt it-stöd. Den första delen av uppdraget har redovisats till regeringen²⁴. Den andra delen av uppdraget ska redovisas senast 31 augusti 2025.

Reglerna om nätutvecklingsplanerna syftar inte till att ersätta de regler som redan finns angående exempelvis anslutningsskyldigheten enligt 4 kap. 1 § ellagen. Inte heller ska reglerna om samråd inför framtagandet av en nätutvecklingsplan ersätta den dialog som redan existerar mellan distributionsnätsföretaget och berörda aktörer. Bestämmelserna om nätutvecklingsplaner är ett komplement till redan gällande regler och pågående dialoger. Ett distributionsnätsföretag kan inte hänvisa till sin nätutvecklingsplan som skäl för att inte uppfylla kraven i andra regelverk.

Tillståndprocesser respektive tilldelning av anslutningskapacitet för elnät

I den energipolitiska inriktningspropositionen gör regeringen bedömningen att en snabb och ändamålsenlig utbyggnad av elnätet bör underlättas. Tillståndprocesserna för utbyggnad av elnätet bör kortas, effektiviseras och göras mer förutsebara. Tilldelning av anslutningskapacitet till elnätet bör ske genom en transparent process baserat på välunderbyggda behov. Tilldelningen av anslutningskapacitet bör även ske på ett harmoniserat sätt oavsett var i elsystemet anslutning sker.

För att möjliggöra en ökad tillförsel av el krävs ett utbyggt och förstärkt elnät. Om elnätet inte byggs ut i snabb takt kommer fler begränsningar att uppstå som riskerar att leda till att energi- och klimatomställningen försenas. I arbetet med

²³ [Nätutvecklingsplan - Energimarknadsinspektionen](#)

²⁴ [Distributionsnätsföretagens nätutvecklingsplaner Ei R2024:07 - Energimarknadsinspektionen](#)

nätutvecklingsplaner ska elnätsbolagen identifiera samhällsekonomiskt effektiva alternativ till att bygga ut elnät. För att nå planeringsmålet och leveranssäkerhetsmålet krävs dock nya elnät. En snabb och ändamålsenlig utbyggnad av elnätet är därför viktig för att möjliggöra samhällets fortsatta elektrifiering. Regeringen bedömer vidare att för att underlätta en utbyggnad och förstärkning av elnätet behöver åtgärder vidtas inom tre huvudsakliga områden: allmänhetens acceptans, tydliga förutsättningar för nätkoncessioner samt förvaltningsmyndigheters och nätägars arbetsätt.

En elledning, i synnerhet en större luftledning, innebär ett intrång i människors närmiljö. För att hitta bästa möjliga ledningssträckning och för att förklara och förankra projekt, ges allmänheten möjlighet att lämna synpunkter genom samråd. Samrådsprocessen riskerar dock att bli utdragen och utgör i dag en stor del av den tid det tar att förbereda en ansökan om nätkoncession. Intressekonflikter som trots samråd ofta finns kvar, leder också till yttranden som ska hanteras i tillståndsprövningen och till tidskrävande överklaganden. Det är inte möjligt att helt undvika intressekonflikter vid stora infrastrukturprojekt. Regeringen anser dock att mer kan göras för att åstadkomma ett ökat samförstånd och i förlängningen snabba på tillståndsprövningen. Regeringen har därför tillsatt en *utredning om att se över ersättningen till markägare för upplåtelse av mark i samband med elnätsutbyggnad* (KN2023/03796).²⁵ Uppdraget gäller från 1 september 2023 till 30 juni 2024. Regeringen har också den 1 juni 2023 gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en vägledning för långvarig påverkan från lågfrekventa magnetfält i förhållande till tillståndsprövning för elledningar.²⁶ Vägledningen ska vara färdigställd senast den 1 september 2024 (KN2023/03208).

Regeringen menar att tillståndsprövningen av elnät behöver bli tydligare och överlämnade därför i mars 2024 *propositionen En tydligare process för tillståndsprövning av elnät* (prop. 2023/24:88)²⁷, och i maj sa riksdagen ja till regeringens förslag om ändringar i miljöbalken och ellagen. De nya reglerna gäller starkströmsledningar som kräver nätkoncession för linje, eftersom tillståndsprövningen för sådana ledningar är längre än för övriga nät. Reglerna började gälla den 1 juli 2024. För att åstadkomma en snabb och ändamålsenlig nätutbyggnad är det viktigt att förutsättningarna för att beviljas nätkoncessioner tydliggörs. Den lämplighetsbedömning som görs i samband med prövning av en nätkoncession för linje syftar till att säkerställa att onödiga elledningar inte byggs. Det behöver dock bli tydligare för den som ansöker om nätkoncession och för myndigheten som prövar ansökan vad det är som ska prövas. Beslutet tydliggör vilka aspekter som ska beaktas i prövningen av en lednings allmänna lämplighet. För att göra tillståndsprövningen tydligare och därigenom förkorta ledtiderna i tillståndsprövningen ska regeringen även få meddela föreskrifter om valet av teknik mellan att anlägga en luftledning eller en mark- eller sjökabel. Därutöver ska byggande och underhåll av starkströmsledningar med nätkoncession för linje undantas från förbuden i miljöbalken mot påverkan på områden som omfattas av generella biotop- eller strandskydd. Förslagen utgår från Klimaträttsutredningens slutbetänkande Rätt för klimatet. Avsikten är att förenkla och skapa förutsebarhet för de aktörer som bygger och driver elnät samtidigt som ett gott skydd för miljön, elnätets kunder och andra påverkade upprätthålls.

²⁵ [2023-103677.pdf](#)

²⁶ [Uppdrag att ta fram en vägledning för bedömning av olägenheter för människors hälsa till följd av långvarig exponering av lågfrekventa magnetfält - Regeringen.se](#)

²⁷ [En tydligare process för tillståndsprövning av elnät - Regeringen.se](#)

Regeringen konstaterar i energipolitiska inriktningspropositionen att de myndigheter som är inblandade i byggnationen, tillståndsgivningen och markåtkomstfrågorna för elledningar har en viktig roll för att öka takten i elnätsutbyggnaden. Svenska kraftnät har en uttalad ambition om ledtidförkortning och arbetar bl.a. med att i högre grad bedriva arbetsprocesser parallellt. I Svenska kraftnäts verksamhetsplan med investerings- och finansieringsplan för 2025–2027 planerar Svenska kraftnät även för en fortsatt ökad investeringstakt. Svenska kraftnäts arbete med att korta ledtider för byggnation av anläggningsprojekt har börjat ge effekt. Tiden det tar från utredning om att bygga en ny ledning eller station till att den kan tas i drift har minskat från 14 år till 8,5 år.²⁸ Även Energimarknadsinspektionen arbetar med frågorna och redovisade i april 2023 uppdraget Kortare ledtider för elnätsutbyggnad (I2021/02334 och I2021/01110) där inspektionen drar slutsatsen att det är möjligt att åstadkomma betydande ledtidförkortningar inom befintliga regelverk. Regeringen har i regleringsbrevet för 2024 uppdragit till Energimarknadsinspektionen att tillsammans med Lantmäteriet och berörda länsstyrelser fortsätta att arbeta för kortare ledtider vid prövning av nätkoncession. Arbetet bör bedrivas inom ramen för faktiska ansökningar. Myndigheterna uppmanas att gemensamt prioritera projekt vilka syftar till att förbättra överföringen i nord-sydlig riktning, mellan elområden och till tillväxtområden samt projekt till slutkund vilka bedöms medföra stor samhällsnytta och/eller klimatnytta. Medel för detta har tillförts i samband med budgetpropositionen för 2024. Energimarknadsinspektionen har under de senaste åren fått ökade anslag för att kunna hantera koncessionsansökningar snabbare och med högre kvalitet. Det finns indikationer på att arbetet kan ha börjat ge effekt.²⁹ Regeringen följer Energimarknadsinspektionens arbete inom dessa områden noggrant.

Många företag efterfrågar elanslutningar och mer effekt de kommande åren. Företagen ansöker hos elnätsföretagen för att få tillgång till elanslutningar. Vid handläggningen av ansökningar för nya anslutningar till elnäten har elnätsföretagen tillämpat olika krav och processer för att handlägga dessa ärenden. Dessutom, när man planerar för större anläggningars anslutningar till elnätet har bristfälligt informationsutbyte mellan aktörerna varit en orsak som kan leda till längre ledtider. Det kan bland annat handla om att det saknas information om i vilket skede en anläggning befinner sig inför en potentiell anslutning. Det kan även röra sig om att aktörer ansöker om anslutningar vid flera olika platser i Sverige för att se var någonstans man först får en anslutning. Planeringen för elnätets utveckling försvåras och kan leda till överbokningar och kapacitet som inte kommer att utnyttjas. Problemet har blivit särskilt kritiskt i samband med att antalet anläggningar som önskar få anslutning till elnäten ökat. Att effektivisera processen för tilldelning av anslutningskapacitet är ett viktigt steg. Regeringen beslutade därför i juni 2023 om *två myndighetsuppdrag som ska effektivisera processen för nya anslutningar och korta anslutningstiderna till elnäten (KN2023/03425 och KN2023/03426)*.³⁰

Det ena uppdraget gavs till Svenska kraftnät³¹ om att dels utveckla sin befintliga vägledning om anslutning till stamnätet avseende ändamålsenliga krav på mognadsgrad hos anslutande part, krav på delning av information mellan nätföretag om överlappande förfrågningar om anslutning eller utökat abonnemang samt krav på delning av information mellan berörda nätföretag och anslutande part som har

²⁸ [Svenska kraftnät planerar för ökad investeringstakt | Svenska kraftnät](#)

²⁹ [Konsultrapport visar: Ledtiderna för elnätsutbyggnad har kortats - Energimarknadsinspektionen](#)

³⁰ [Nya regeringsuppdrag syftar till att korta anslutningstiderna till elnätet - Regeringen.se](#)

³¹ [uppdrag-att-effektivisera-processen-for-anslutning-till-transmissionsnätet.pdf](#)

betydelse för Svenska kraftnäts hantering av anslutningsärendet. Dessutom skulle Svenska kraftnät publicera allmänna råd och rekommendationer om utbyte av information mellan berörda nätägare avseende krav på mognadsgrad, krav på informationsutbyte och turordningsprinciper samt att rutiner för hantering av villkorade avtal beskrivs utifrån ett systemansvarsperspektiv. Informationsutbytet med anslutande part skulle beaktas särskilt. Med hänsyn till de förutsättningar som råder i anslutningspunkten skulle Svenska kraftnät erbjuda anslutning genom avtal om villkorad kapacitet. Slutligen skulle Svenska kraftnät utreda möjligheterna att en anslutande part som kan erbjuda systemnytta eller vars anslutning ryms inom befintligt nät kan få förtur vid anslutning till Svenska kraftnäts transmissionsnät. Uppdraget slutredovisades den 31 januari 2024 och innehåller bl.a. förslag om princip om förtur vid anslutning till stamnätet samt redovisning av arbete med framtagande av villkorade avtal.

Det andra uppdraget gavs till Energimarknadsinspektionen om att utreda en utvecklad och effektiv informationsdelning av relevant information mellan den som ansöker om nätanslutning eller utökat abonnemang, distributionsnätföretag och transmissionsnätsföretag vid ansökningar om nya anslutningar till elnäten.³² Informationsdelningen ska syfta till att säkerställa ett optimalt utnyttjande av resurser samt en säker och effektiv utveckling och drift av elsystemet. I uppdraget ingick att utreda vilken information som ska delas, till exempel vilken effekt som anslutningen avser, var anslutningen ska ske, och när aktörer önskar att anslutningen ska ske. Vidare skulle Energimarknadsinspektionen analysera om det bör finnas någon undre gräns när man inte behöver dela informationen om ansökningen och om det ska ställas ändamålsenliga krav på mognadsgrad på ansökan från sökande. Ansökningar om nya anslutningar bör även omfatta ansökningar om höjningar av avtalad effekt. I mars 2024 redovisade Energimarknadsinspektionen uppdraget i rapporten Informationsdelning vid ansökningar om anslutning till elnäten (Ei R2024:05). En möjlighet för att frigöra effekt i befintliga elnät är att elnätsföretagen får rätt att använda och fördela den effekt som inte utnyttjas inom ramen för anslutningsavtal eller abonnemangsavtal. Regeringen gav därför i juni 2024 Energimarknadsinspektionen i uppdrag att utreda möjligheten för elnätsföretag att använda och fördela outnyttjad effekt i elnäten och i vilken utsträckning disponering över effekt ska leda till ersättning till kunden.³³ Uppdraget ska redovisas senast 16 december 2024.

3.5 Lokalisering

Det är mycket att ta hänsyn till vid val av lokalisering av förnybar elproduktion. För vindkraften som förväntas vara det kraftslag som bidrar med mest ny elproduktion till år 2030 är tillgången på vindenergi en viktig faktor för val av lokalisering. Skillnaden mellan bra och dåliga lägen är mycket stor. Även närheten till elnätet och elnätets kapacitet är viktiga faktorer när det gäller att välja plats. Vindkraftsanläggningar är också ytkrävande eftersom det krävs visst avstånd mellan verken för att vindenergin ska utnyttjas optimalt. Ett stort vindkraftverk utvinmer mer energi inom ett begränsat område än flera små eftersom ett stort vindkraftverk kommer upp på högre höjd där

³² [uppdrag-att-utreda-en-utvecklad-och-effektiv-informationsdelning-vid-ansokningar-om-nya-anslutningar-till-elnaten.pdf](#)

³³ [2024-103562.pdf](#)

det blåser bättre. De faktorer som främst har betydelse för bedömning av lämpligt avstånd till bebyggelse är ljud, skuggor och påverkan på landskapsbilden. En omfattande utbyggnad av vindkraften behöver även ta hänsyn till den biologiska mångfalden och hur t.ex. djurlivet påverkas. Hänsyn måste även tas till påverkan på annan näringsverksamhet och infrastruktur. Vindkraftverk kan också utgöra fysiska hinder för militär luftfart och påverka tekniska system som exempelvis sensorer, radarsystem och möjligheten till signalspaning.

Vindbrukskollen

Vindbrukskollen³⁴ är en interaktiv karttjänst för etablering av vindkraft i Sverige. I Vindbrukskollen finns uppgifter om både befintliga och planerade vindkraftverk samt om uppförda solcellsparkar med en installerad effekt över 0,5 MW. Det finns även kartlager med bland annat skyddad natur och infrastruktur, och vindkartering med kartläggning av vindförhållanden och skyddade områden som är relevant vid vindkraftsetablering.

Vindbrukskollen är ett samarbete mellan Energimyndigheten och Sveriges länsstyrelser.

Riksintresseområden

Riksintresseområden är statliga anspråk på geografiska mark- och vattenområden som har utpekats därför att de innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Områden kan vara av riksintresse för både bevarande och exploatering men också för yrkesfiske och rennäringen. Riksintressen ska behandlas och redovisas i den kommunala översiktsplaneringen så att det blir tydligt hur dessa förhåller sig till andra intressen men också för att avvägningar mellan oförenliga riksintressen ska kunna göras.

Begreppet riksintresse används om två olika typer av områden. Dels större områden som riksdagen beslutat om i 4 kap. miljöbalken dels områden som är riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken och där den ansvariga nationella myndigheten har ett ansvar för att ange anspråk. Riksintressen enligt 4 kap. miljöbalken gäller större områden med stora natur- och kulturvärden och värden för friluftslivet. De omfattar delar av våra kuster, fjäll och älvar. Dessa områden anges direkt i lagen.

I hushållningsförordningen finns de 12 myndigheter angivna som har ansvar att göra sin bedömning av vilka områden som är av riksintresse för olika sektorer enligt 3 kap. miljöbalken. Riksintressemyndigheterna redovisar vilka områden som de anser är av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. De nationella myndigheternas beslut om riksintressen får ses som anspråk som processas vidare av länsstyrelserna som samlat företräder staten.

Riksintressen ska tillgodoses och beaktas i den kommunala översiktsplaneringen, som är vägledande vid tillståndsprövning. Kommunen ska i översiktsplanen tala om hur man avser att tillgodose riksintressena efter en dialog med länsstyrelsen. Länsstyrelsen lämnar underlag till kommunens planeringsstrategi under andra halvan av tiden mellan två ordinarie val, eller när kommunen begär det. Det är först i översiktsplaneringen som det går att få en tydlig bild av hur ett riksintresse harmonierar med andra riksintressen och den utveckling som kommunen önskar. Det är också först i den kommunala översiktsplanen som en politisk bedömning normalt görs. Kommunen har möjlighet att argumentera emot, ifrågasätta och säga sin mening

³⁴ [Vindbrukskollen](#)

om anspråket. Det är kommunens uppfattning om riksintressena som framgår av översiktsplanen. Eftersom riksintressena är nationella intressen är det dock viktigt att det blir tydligt om kommunen och staten i form av länsstyrelsen har olika uppfattningar. Det är först i samband med att ett beslut i en prövning fattas som det slutligt avgörs om det är ett riksintresse eller inte.

Energimyndigheten ansvarar för att ange riksintressen för energiproduktion och energidistribution och dessa ska vara särskilt lämpliga ur ett nationellt perspektiv. Energimyndigheten har delat in riksintressearbetet i tre delar, riksintressen energiproduktion – värmekraft, riksintressen energiproduktion – vindbruk respektive riksintressen energidistribution. För riksintressen energiproduktion värmekraft handlar det bland annat om områden för storskaliga anläggningar som kan producera stora mängder energi eller effekt, men också om anläggningar som kan bidra med balans och reglerkrav eller som behövs i områden där energikonsumtionen är stor. I dag finns åtta områden utpekade för energiproduktion värmekraft.³⁵ För riksintressen energidistribution ska bestämmelser om riksintressen tillämpas på områden för anläggningar som är del i större sammanhängande system för energidistribution av nationellt intresse.³⁶ Utpekandet av riksintressen för vindbruk har skett sedan 2004. Den senaste uppdateringen i riksintressen för vindbruk genomfördes år 2013, med ett tilläggsbeslut i maj 2015 för ett mindre antal områden. I dag finns det 313 riksintresseområden för vindbruk, varav 284 områden på land och 29 till havs och i insjöar. Det totala anspråket för vindbruk utgör drygt 1,5 procent av Sveriges yta inklusive svenskt vatten.³⁷

Energimyndigheten fick i mars 2024 i uppdrag av regeringen att genomföra en kartläggning av Sveriges territorium och ekonomiska zon för att identifiera områden med potential för utbyggnad av fossilfri energiproduktion och tillhörande energidistribution samt att se över sina riksintresseanspråk.³⁸ Första delen av uppdraget, att peka ut potentialområden, redovisades i oktober 2024. Den andra delen av uppdraget, att se över riksintresseanspråken, ska slutredovisas senast den 25 oktober 2025. Den första delen av uppdraget handlar om genomförandet av EU:s reviderade förnybartdirektiv som reglerar att medlemsländerna ska kartlägga områden som har potential för tillräcklig förnybar energiproduktion och energidistribution för att landet ska nå sin andel av EU:s gemensamma mål för förnybar energi till 2030. Inom de kartlagda områdena ska sedan så kallade accelerationsområden pekas ut. Det innebär i korthet områden där förnybar energi får förenklade och snabbare tillståndprocesser. I uppdraget till Energimyndigheter vidgade regeringen kartläggningen för att täcka all fossilfri energiproduktion. Utpekandet av accelerationsområden för förnybar energi ska möjliggöra framtida utpekanden av områden med potential för utbyggnad av förnybar energi och Energimyndigheten ska särskilt prioritera större sammanhängande områden. Den andra delen av uppdraget innebär att Energimyndigheten ska se över sina utpekade riksintresseanspråk för fossilfri energiproduktion och energidistribution och ta fram underlag för och redovisa sin syn på vilka områden som är särskilt lämpliga för fossilfri energiproduktion och energidistribution. Det ska av redovisningen framgå vilka

³⁵ [Riksintressen energiproduktion-värmekraft](#)

³⁶ [Riksintressen energidistribution](#)

³⁷ [Riksintressen energiproduktion-vindbruk](#)

³⁸ [Energimyndigheten ska se över sina riksintressen och kartlägga områden för energiproduktion och energidistribution - Regeringen.se](#)

kriterier som myndigheten har tillämpat för sina bedömningar, där ett av kriterierna ska vara om nyttjandet av området kan bidra till att stärka totalförsvaret.

Havsplaner

Regeringen beslutade den 17 juni 2015 om en havsplaneringsförordning (2015:400), som reglerar hur statlig havsplanering ska genomföras i Sverige. Havs- och vattenmyndigheten tog, i linje med förordningen, fram förslag till havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet som lämnades till regeringen i slutet av 2019. Regeringen beslutade den 10 februari 2022 om havsplaner för dessa områden. En havsplan ger vägledning om användning av de områden som omfattas av planen och används av myndigheter, kommuner och regioner vid planläggning och prövning av anspråk inom havsplaneområdet. Syftet med havsplanerna är att bidra till en långsiktig hållbar utveckling där havets resurser används hållbart och näringar kan utvecklas samtidigt som god havsmiljö uppnås.

I februari 2022 gav regeringen Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten (HaV) och ytterligare sju myndigheter i uppdrag att peka ut nya områden som har potential att bidra med ytterligare 90 TWh årlig elproduktion från havsbaserad vindkraft.³⁹ Uppdragsmyndigheterna skulle enligt uppdraget verka för samexistens och samverkanslösningar mellan energiutvinning och kulturmiljövårdens, naturvårdens, sjöfartens, totalförsvarets respektive yrkesfiskets intressen när dessa har anspråk i samma havsområden. Fokus skulle ligga på de intressekonflikter som utgör de främsta hindren för energiutvinning. Den första delen av uppdraget som samordnades av Energimyndigheten redovisades till regeringen den 31 mars 2023.⁴⁰ Utifrån underlaget med utpekade energiområden, samt annat relevant underlag, arbetar HaV med att planera in ändringar i havsplanerna. En stor del i havsplaneringsprocessen handlar om att göra konsekvensbedömningar med syftet att balansera olika behov och hitta helhetslösningar. Processen innebär samverkan och dialog med många olika aktörer från lokal till nationell nivå. Förslag till ändrade havsplaner har varit ute på samråd i olika omgångar. Enligt uppdraget skulle förslagen till ändrade havsplaner lämnas till regeringen senast den 31 december 2024. Redovisningsdatum har senare ändrats till den 21 januari 2025.

Energimyndigheten och Havs- och vattenmyndigheten har på uppdrag av regeringen gjort en kunskapssammanställning av förutsättningar och möjliga åtgärder för samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård (Havs- och vattenmyndigheten 2023:2). Samanställningen ska fungera som underlag för miljökonsekvensbeskrivningar, planerings- och tillståndprocesser.

En ordnad prövning av havsbaserad vindkraft (dir. 2023:61)

Utredningen En ordnad prövning av havsbaserad vindkraft (dir. 2023:61) som tillsattes i maj 2023 har bl.a. i uppdrag att analysera hur ett anvisningssystem, inklusive processen för urval av anvisningsområden, kan utformas för områden i allmänt vatten och Sveriges ekonomiska zon som är särskilt lämpliga för havsbaserad vindkraft.⁴¹ Utredaren ska bland annat bedöma och ta ställning till om Sverige, på sikt, bör övergå till att tillståndsgivning till havsbaserad vindkraft enbart sker genom ett anvisningssystem, samt analysera, ta ställning till och utveckla de förslag som

³⁹ [220210 beslut uppdrag om nya områden för energiutvinning i havsplanerna.pdf](#)

⁴⁰ [Energiutvinning i havsplanerna](#)

⁴¹ [Tilläggsdirektiv till Utredningen om havsbaserad vindkraft \(KN 2023:01\) - Regeringen.se](#)

lämnats av Regeringsprövningsutredningen (SOU 2024:11) som avser havsbaserad vindkraft. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast 13 december 2024.

3.6 Tillståndprocesser

I detta kapitel hanteras främst tillståndprocesser för elproduktion. För frågor kring tillståndprocesser för elnät se kapitlet Elnät.

De tillstånd som krävs för att upprätta en anläggning för att producera och distribuera förnybar el varierar beroende på exempelvis typ av anläggning, kraftslag och effekt. Beroende på typ av anläggning är det olika myndigheter och instanser som handlägger ansökan om tillstånd, från kommunal nivå och uppåt. Energimyndigheten har infört en digital **kontaktpunkt** för tillstånds-, dispens- och anmälningsförfaranden kopplat till förnybar energi.⁴² På Energimyndighetens hemsida går det att klicka sig in på olika typer av anläggningar för information om hur tillståndprocessen ser ut.

Det finns många lagar att ta hänsyn till inför och vid uppförande av exempelvis vindkraftverk. Vissa lagar är dock mer centrala, som miljöbalken (MB) och plan- och bygglagen (PBL). Men tillståndsprövning eller samråd kan krävas även enligt annan lagstiftning. För alla vindkraftverk, utom så kallade miniverk, krävs antingen bygglov enligt plan- och bygglagen eller miljötillstånd enligt miljöbalken. För vissa anläggningar krävs både ett bygglov enligt plan- och bygglagen och en anmälan enligt miljöbalken.

I **miljöbalken**, vars övergripande mål är att främja hållbar utveckling, finns den övergripande lagstiftningen på miljöområdet samlad. Vid tillämpning av balken ska Sveriges miljöqualitetsmål vara vägledande. Miljöbalken innehåller bland annat allmänna hänsynsregler som ska iakttagas vid alla verksamheter och åtgärder. Balken innehåller även krav på att använda bästa tillgängliga teknik. Större miljöfarliga verksamheter omfattas av tillståndsplikt. I tillståndsprövningen ingår bedömning av direkta och indirekta miljökonsekvenser samt energihushållning. I miljöbalken anges även särskilt värdefulla områden som riksintressen för olika ändamål, bland annat för vindkraft. Ett område av riksintresse för vindkraft ska skyddas mot sådant som påtagligt försvårar för vindkraften. Miljöbalken innehåller flera olika bestämmelser som har betydelse för lokaliseringen av vindkraftverk. Dit hör lokaliseringsregeln (val av plats med hänsyn till miljöbalkens mål m.m.) och de så kallade hushållningsbestämmelserna. Vindkraftverk prövas enligt miljöbalken bland annat på grund av störningar för omgivningen i form av ljud och skuggbildning. Detta sker antingen genom en anmälan eller en ansökan om tillstånd för uppförande av vindkraftverk. I miljöbalken finns också bestämmelser som ger skydd för värdefulla natur- och kulturmiljöer. Tillståndspliktiga vindkraftverk och parker ska enligt 6 § miljöbedömningsförordningen (2017:966) alltid antas medföra betydande miljöpåverkan och en specifik miljöbedömning enligt 6 kap. 20 § första stycket 2 miljöbalken ska därför alltid göras. Det innebär att en miljökonsekvensbeskrivning ska tas fram i enlighet med 6 kap. 35 § miljöbalken efter ett avgränsningssamråd enligt 6 kap. 29 § miljöbalken. Parallellt med en ansökan om tillstånd kan det vara nödvändigt att ansöka om t.ex. dispens från områdesskyddsföreskrifter eller tillstånd att vidta åtgärder som kan påverka ett Natura 2000-område enligt 7 kap. miljöbalken.

⁴² [Tillstånd och prövning](#)

Samhällsplanering styrs till stor del av **plan- och bygglagen** (2010:900). Plan- och bygglagen innehåller krav på att hänsyn ska tas till miljö- och klimataspekter vid planering. Plan- och bygglagen reglerar planläggning av mark- och vattenområden samt bygglovsprövning och har stor betydelse för lokaliseringen av vindkraftverk. I den kommuntäckande översiktsplanen kan kommunen peka ut områden som är lämpliga respektive olämpliga för vindkraftsutbyggnad. Den kommunala översiktsplan som beslutas är sedan vägledande för både lokaliseringen och prövningen av miljötillstånd och bygglov för vindkraftverk. Kommunen beslutar om bygglov och har vetorätt vid prövningar av miljötillstånd enligt miljöbalken för vindkraftverk. Vid vindkraftsetableringar kan kommunen också besluta att detaljplan eller områdesbestämmelser behöver upprättas.

Både plan- och bygglagen och miljöbalken innehåller regler om samråd. En viktig skillnad mellan de båda lagstiftningarna är att i plan- och bygglagen är det kommunen som ansvarar för samråd och kommunikation medan det i miljöbalken ligger ett stort ansvar på verksamhetsutövaren.

Fram till 2009 prövades all vindkraft mot både miljöbalken och plan- och bygglagen. De båda prövningarna hanterade till stor del samma frågor, dvs. att frågorna prövades dubbelt. Från 2009 togs kravet på bygglov och detaljplan bort för större vindkraftsanläggningar och sedan dess prövas sådana anläggningar enbart av miljöprövningsdelegation vid länsstyrelsen, eller av mark- och miljödomstol, enligt miljöbalken. Samtidigt som dubbelprövningen togs bort 2009 infördes en bestämmelse om **kommunal tillstyrkan** i 16 kap. 4 § miljöbalken – det s.k. kommunala vetot. Bestämmelsen anger att tillstånd till en anläggning för vindkraft bara får ges om den kommun där anläggningen är tänkt att uppföras har tillstyrkt det. Det enda undantaget är om regeringen har tillåtit verksamheten enligt 17 kap. miljöbalken. Bestämmelsen om kommunal tillstyrkan anger inte vid vilken tidpunkt kommunen ska lämna besked om beslut. Eftersom tillstånd inte får meddelas av prövningsmyndigheten förrän kommunen har tillstyrkt det, måste kommunens besked dock lämnas innan myndigheten ska fatta beslut. Det finns inga krav på att kommunen ska motivera sina beslut, och besluten kan inte överklagas. Enligt praxis från mark- och miljödomstolen är kommunen inte bunden av ett beslut om tillstyrkan utan får ändra sig ända tills frågan om tillstånd är slutligt avgjord. De främsta skillnaderna mellan vetot och ett kommunalt beslut om bygglov eller detaljplan enligt PBL är att PBL-beslut ska föregås av en bestämd process samt att det finns beslutskriterier, krav på motivering till beslutet, en borte tidsgräns för hur lång tid beslutet får dröja och att PBL-beslutet är möjligt att överklaga.

Lokal acceptans är en viktig förutsättning för fortsatt utbyggnad av vindkraften. Av budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) framgår att regeringen föreslår ett särskilt **ekonomiskt stöd till kommuner**, i syfte att öka deras incitament att tillstyrka ny vindkraft och kompensera de kommuner som redan låtit vindkraft byggas. Stödet till kommunerna ska baseras på fastighetsskatten för vindkraftsanläggningar. Regeringen avser även att föreslå att fastighetsskatten för vindkraftverk höjs 2026. Uttag av fastighetsskatt regleras i lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt. För elproduktionsenheter som utgörs av taxeringsenhet med vindkraftverk är fastighetsskatten 0,2 procent av taxeringsvärdet. För övriga elproduktionsenheter är fastighetsskatten 0,5 procent av taxeringsvärdet. Fastighetsskatten på vindkraftverk bör därför höjas från 0,2 procent till 0,5 procent av taxeringsvärdet. Därutöver behöver även verksamhetsutövarna i ökad utsträckning bidra till att stärka den **lokala**

nyttan för närboende. Regeringen avser att införa tre kompensationsförslag som presenterades i utredningen Värde av vinden (SOU 2023:18): 1) intäktsdelning för närboende, 2) rätt till inlösen för fastighetsägare intill en ny vindkraftspark och 3) finansieringsvillkor för lokalsamhällets utveckling. Genom förslagen ska lokalsamhället kunna få del av intäkterna från vindkraftsparken, närboende få rätt till andel av intäkten, och ägare av intilliggande fastigheter få rätt till inlösen av fastigheten till ett pris som motsvarar vad fastigheten hade varit värd om parken inte hade uppförts.⁴³

Vindval⁴⁴ är ett forskningsprogram om vindkraftens påverkan på människor, natur och miljö. Programmet är ett samarbete mellan Energimyndigheten och Naturvårdsverket. Programmet Vindval startade 2005 och avslutas 2024. Den första etappens forskningsprojekt hade fokus på marint liv. Etapp två innefattade bland annat fyra syntesprojekt, där experter sammanställt och bedömt de samlade forskningsresultaten och erfarenheterna av vindkraftens effekter nationellt samt internationellt inom fyra områden: Människors intressen, fåglar och fladdermöss, marint liv samt däggdjur på land. Tre av dessa har uppdaterats de senaste åren. Ytterligare ett fokusområde inom Vindval är planering och vindkraft. Resultaten från Vindvals forskning har bidragit till underlag för miljökonsekvensbeskrivningar samt planerings- och tillståndprocesser för vindkraft. Programmets resultat ska också komma till användning i tillsyn och kontrollprogram samt myndigheters vägledning.

Utredningen En modern och effektiv miljöprövning (dir. 2020:86) redovisade i juni 2022 sitt betänkande Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33). Riksdagen sa i oktober 2024 ja till **propositionen Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning** (prop. 2023/24:152) där elva ändringar i miljöbalkens bestämmelser om tillståndprocesser föreslås.⁴⁵ Bland annat ska så kallade ändringstillstånd kunna användas i en större utsträckning än idag, detta för att viljan att investera inte ska hämmas och att infasningen av ny teknik inte fördröjs. Dessutom ska giltighetstiden för tidsbegränsade tillstånd kunna förlängas med tre år.

Regeringen har tillsatt **utredningen Miljöstillståndsutredningen** (Förenklade och förkortade tillståndprocesser enligt miljöbalken, dir. 2023:78)⁴⁶ för att se över och lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2024.

Regeringsprövningsutredningen (dir. 2022:26) lämnade i februari 2024 sitt betänkande Rätt frågor på regeringens bord - En ändamålsenlig regeringsprövning på miljöområdet (SOU 2024:11).⁴⁷ Uppdraget har varit att se över regeringens prövningsroll på miljöområdet. Regeringsprövningsutredningen har övervägt om regeringens roll ska minska i vissa miljöprövningsärenden, samtidigt som den ska öka i andra avseenden. Utredningen har bland annat sett över prövningsprocessen för verksamheter inom Sveriges ekonomiska zon, såsom havsbaserad vindkraft. Utredningen föreslår bland annat att tillståndsansökningar för havsbaserad vindkraft inom den ekonomiska zonen ska beredas av mark- och miljödomstol och sen

⁴³ [Budgetpropositionen för 2025 - Regeringen.se](#)

⁴⁴ [Vindval](#)

⁴⁵ [Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning \(Betänkande 2024/25: MJU4 Miljö- och jordbruksutskottet\) | Sveriges riksdag](#)

⁴⁶ [Förenklade och förkortade tillståndprocesser enligt miljöbalken - Regeringen.se](#)

⁴⁷ [Rätt frågor på regeringens bord - Regeringen.se](#)

överlämnas till regeringen för prövning. Utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen har även skjutit till **resurser** till länsstyrelserna, Sveriges domstolar, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten för att de ska kunna effektivisera hanteringen av tillståndsprövningarna.

Länsstyrelserna har under året fått flera uppdrag om beredning av ansökningar om tillstånd för havsbaserade vindkraftparker enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon. Länsstyrelserna har redovisat vissa tidigare meddelade beredningsuppdrag och lämnat förslag till regeringsbeslut. Regeringen beslutade den 4 maj 2023 om kommittédirektiv för utredningen En ordnad prövning av havsbaserad vindkraft (dir. 2023:61). Enligt direktiven ska en särskild utredare analysera hur regelverket för användning av havsområden vid etablering av vindkraft kan förbättras och hur tillståndsprövningen av vindkraft i Sveriges ekonomiska zon kan bli mer effektiv och tydlig. Den särskilda utredaren har den 27 mars 2024 genom tilläggsdirektiv (dir. 2024:33) fått ett utvidgat uppdrag och förlängd utredningstid. Utredaren ska nu även bedöma och ta ställning till om Sverige, på sikt, bör övergå till att tillståndsgivning till havsbaserad vindkraft enbart sker genom ett s.k. anvisningssystem.

3.7 Elmarknad

Ursprungsmärkning av el och ursprungsgarantier

Alla elanvändare i EU har enligt EU-direktivet 2003/54/EG rätt att få information om elens ursprung. Elhandelsföretag är skyldiga enligt 9 kap. 28 § ellagen (1997:857)⁴⁸ att redovisa företagets totala produktion, det vill säga om företaget har valt att köpa någon specifik el, eller om de köper den nordiska mixen och levererar den vidare. För att kunna garantera ursprunget på den el elhandelsföretaget sålt köper företaget så kallade ursprungsgarantier (UG). Ursprungsgarantier är ett elektroniskt certifikat som visar hur elen är producerad och utfärdas för varje producerad megawattimme (MWh). Energimyndigheten prövar ansökningar om rätt till tilldelning av ursprungsgarantier och utövar tillsyn enligt lagen om ursprungsgarantier. Elproducenter som har en anläggning godkänd för tilldelning får en ursprungsgaranti av staten för varje producerad MWh el. Den kan sedan säljas på en öppen marknad. Ursprungsgarantin visar vilken typ av energikälla som elen kommer ifrån, exempelvis solkraft, vattenkraft eller kärnkraft. Ursprungsgarantier kan utfärdas för alla typer av elproduktion. Under 2022 gick priset på förnybara UG upp kraftigt vilket medförde att elhandlare gick från att sälja 100 procent förnybar el till att sälja 100 procent fossilfri el eftersom priset på UG från kärnkraft inte var lika högt.⁴⁹ Priset på förnybara UG har gått ner sedan dess.

Lågsiktiga avtal om köp av förnybar el

Användningen av lågsiktiga avtal om köp av förnybar el (även kallat Power Purchase Agreements, PPAs) är enligt uppgift från marknadsaktörer utbredd i Sverige, och har spelat en viktig roll för utbyggnaden av främst vindkraft och storskalig solkraft. I Sverige har elmarknaden haft få andra möjligheter till långa

⁴⁸ [Ellag \(1997:857\) | Sveriges riksdag](#)

⁴⁹ Ex [Den 1 maj utökar vi på Tibber vår energimix!](#)

prissäkringar. Prissäkring är ett sätt att minska prisrisken och krävs ofta av kreditgivarna. För närvarande observeras ett större prisgap mellan köpare och säljare av PPA⁵⁰, särskilt i norr.

Det har i Sverige inte funnits några särskilda styrmedel eller andra åtgärder för att underlätta den utbredda användningen av PPAs. I EU-direktivet RED3 som färdigförhandlades 2023 finns dock skrivningar i avsikt att främja PPA t.ex. artikel 15.8. som bland annat handlar om att medlemsstaterna ska undanröja obefogade hinder för och främja användning av PPA. Dessutom, i en delegerad akt till RED3 om krav för att elen till RFNBOs⁵¹ ska få räknas som 100 procent förnybar, finns PPA med som ett viktigt instrument. Även i EU:s elmarknadsförordning⁵² har det införts skrivningar om att främja användningen av PPA-avtal, inbegripet genom att undanröja oberättigade hinder, i syfte att ge förutsägbarhet när det gäller priser och att uppnå de mål som anges i medlemsstaternas NEKP.

Elmarknadsutredningen

Regeringen bedömer att utformningen av elmarknaden behöver utvecklas för att ge långsiktiga förutsättningar för investeringar i framför allt elproduktion och flexibla resurser. I januari 2024 tillsattes därför en särskild utredare för att analysera och föreslå hur den svenska elmarknaden kan utvecklas och regleras (Ett elsystem med tydligt systemansvar, hög leveranssäkerhet och långsiktiga planeringsförutsättningar, dir. 2024:12).⁵³ Syftet är att tydliggöra systemansvaret, öka leveranssäkerheten och robustheten, skapa långsiktiga planeringsförutsättningar och ge fossilfria kraftslag och flexibla resurser marknadsmässig ersättning för de nyttor de bidrar med till Sveriges energiförsörjning. Utredaren ska bland annat:

- föreslå på vilket sätt den finansiella elmarknaden, långsiktiga energiköpsavtal, kapacitetsmekanismer och stödtjänstmarknader kan utvecklas,
- utreda vilken roll marginalkontrakt kan ha på en framtida elmarknad utifrån de förutsättningar som ges i den europeiska elmarknads-regleringen,
- föreslå hur termerna systemansvarig för överföringssystem och systemansvarig för distributionssystem kan införas och tydliggöras,
- föreslå hur marknadsaktören leverantör av balanstjänst kan regleras.

Uppdraget ska slutredovisas senast den 25 april 2025.

Kapacitetsmekanism

Regeringen la i november 2024 fram propositionen En kapacitetsmekanism för elmarknaden (prop. 2024/25:48)⁵⁴ där man konstaterar att det bör finnas en kapacitetsmekanism för elmarknaden i Sverige även efter den 15 mars 2025, när den nuvarande effektreserven upphör att finnas. En kapacitetsmekanism är en åtgärd för att se till att nödvändig resurstillräcklighet uppnås genom ersättning till dem som

⁵⁰ [Bilateral hedging of electricity in Sweden - Konsultrapport DNV - Energimarknadsinspektionen](#)

⁵¹ Renewable fuels of non-biological origin, RFNBOs, inkluderar vätgas och elektrobränslen från förnybar el.

⁵² [Regulation - EU - 2024/1747 - EN - EUR-Lex](#)

⁵³ [Ett elsystem med tydligt systemansvar, hög leveranssäkerhet och långsiktiga planeringsförutsättningar - Regeringen.se](#)

⁵⁴ [En kapacitetsmekanism för elmarknaden - Regeringen.se](#)

håller resurser tillgängliga. Kapacitetsmekanismen bör åtminstone under en övergångstid vara en strategisk reserv. I propositionen finns det även ett förslag till en ny lag om finansiering av en kapacitetsmekanism för elmarknaden. Enligt förslaget ska balansansvariga betala en avgift till Svenska kraftnät för att täcka verkets kostnader enligt sådana avtal som verket ingår för att det ska finnas en kapacitetsmekanism.

Uppdrag att förbättra flexibiliteten i elsystemet

Regeringen gav i juli 2024 Energimyndigheten i uppdrag att förbättra förutsättningarna för flexibilitet i elsystemet (KN2024/01432)⁵⁵.

Energimyndigheten ska sprida målgruppsanpassad information om flexibilitet till förbrukare och småskaliga elproducenter, kartlägga industrins och kraftproducenters potential avseende flexibilitet, utveckla kommunikationsprotokoll för teknik som kan möjliggöra flexibilitet, se över behov av processer och krav för en driftssäker samverkan med elsystemet i samtliga systemdrifttillstånd samt analysera möjligheten för slumpmässig uppstartsfördröjning. Efterfrågefleksibilitet ska som utgångspunkt bygga på frivilliga anpassningar och inte hämma svensk konkurrenskraft eller tillväxt. I genomförandet av uppdraget ska Energimyndigheten samverka med Energimarknadsinspektionen (Ei), Svenska kraftnät, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac), och Konsumentverket. I genomförandet ska befintlig EU-lagstiftning beaktas, framför allt krav om anslutning till elsystemet och drift av elsystemet, liksom pågående förhandlingar om ny lagstiftning, som kommande lagstiftning om mätinstrument och efterfrågefleksibilitet samt pågående uppdrag av relevans hos myndigheterna. Energimyndigheten ska delredovisa uppdraget som gäller spridning av målgruppsanpassad information och kartläggning av industrins och kraftproducenters potential avseende flexibilitet senast den 20 april 2025 och slutredovisa hela uppdraget senast den 20 november 2025 till Regeringskansliet.

Aviserade uppdrag om integrering av intermittent elproduktion

Regeringen avser att ge Svenska kraftnät, Energimyndigheten och Energimarknadsinspektionen två gemensamma uppdrag⁵⁶. Uppdragen ska sammantaget leda till tydligare specifikationer och incitament för hur befintlig och nyttillkommen intermittent elproduktion ska bidra till ett robust elsystem. Vindkraften kan på kort sikt stå för majoriteten av tillkommande elproduktion. Men i och med vindkraftens väderberoende och höga andel av elproduktionen behöver den i ökad utsträckning bidra med förmågor för ett leveranssäkert elsystem. Även solkraftens roll för Sveriges elförsörjning har potential att växa. Uppdragen ska beslutas i december 2024 och redovisas i slutet av 2025. Regeringen kommer också att fortsätta att se över vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas för att möta effektbehovet i södra och mellersta Sverige på kort och medellång sikt.

- Uppdaterade tekniska specifikationer för intermittent kraftproduktion

Myndigheterna ska ta fram uppdaterade tekniska specifikationer för intermittent kraftproduktion. De tekniska specifikationerna ska bland annat beskriva hur intermittent kraftproduktion, såsom vind- och solkraft, bättre kan bidra till

⁵⁵ [Uppdrag att förbättra flexibiliteten i elsystemet - Regeringen.se](#)

⁵⁶ [Två nya uppdrag ska stärka intermittent kraftproduktions bidrag till ett robust elsystem - Regeringen.se](#)

driftsäkerheten. Myndigheterna ska även beskriva hur intermittenta produktionsanläggningar kan kompletteras eller utformas för att i större utsträckning bidra till effektbalansen i Sverige. Systemkostnaderna av de föreslagna åtgärderna ska beskrivas. I uppdraget ingår även att identifiera lämpliga pilotprojekt så att de nya tekniska specifikationerna kan testas och utvärderas.

- Incitament för bättre effektbidrag från intermittent kraftproduktion

Myndigheterna ska ta fram eller föreslå incitament som främjar effekt vid rätt tidpunkt. Syftet är att skapa incitament som med utgångspunkt i en helhetssyn på elsystemet förbättrar intermittent kraftproduktions bidrag till elsystemets driftsäkerhet och resurstillräcklighet.

De incitament som ska utredas ska åtminstone omfatta de ekonomiska verktyg som ryms inom EU:s regelverk för att stimulera utbyggnaden av ett leveranssäkert elsystem med en hög andel intermittent elproduktion. Förslag från Elmarknadsutredningen ska beaktas.

Kraftvärme

I energipolitiska inriktningspropositionen (prop. 2023/24:105) ger regeringen sin bedömning av fjärr- och kraftvärmens roll och dess bidrag till elsystemet. Regeringen menar bland annat att fjärr- och kraftvärmens roll för klimat- och energiomställningen bör tydliggöras och dess bidrag till elsystemet bör värderas korrekt på elmarknaden. Fjärrvärmenäten möjliggör integrering av olika energisystem och sektorer, vilket skapar förutsättningar för att effektivt ta vara på restvärme från bl.a. industrier och avfallsförbränning, producera el effektivt och frigöra kapacitet i elnäten. Fjärrvärmen bidrar även till ökad försörjningstrygghet i energiförsörjningen. Fjärr- och kraftvärmen bidrar till att avlasta städernas elförsörjning, dels genom att minska behovet av el för uppvärmning, dels genom att tillföra lokal och planerbar produktion av el. Kraftvärmen i fjärrvärmenäten ger generellt ett större bidrag till elproduktionen under vintern då elanvändningen är högre och är därför särskilt viktig för elförsörjningen. Fjärr- och kraftvärmens bidrag till elsystemet bör värderas korrekt på elmarknaden. Enligt Energimyndighetens analys bidrar den lokala elproduktionen med nyttor som endast är delvis prissatta på elmarknaden i dag, exempelvis i dagens nätnytkoersättningar. Kraftvärmens möjligheter att delta i stödtjänstmarknader för el behöver utvecklas vidare. Lokal kraftvärme kan även bidra till att möjliggöra ö-drift i elsystemet vilket är av stor vikt för leveranssäkerheten samt till beredskapen i energisystemet. Fjärrvärmenäten har också potential att bidra till att stabilisera elpriset genom att vid låga eller negativa elpriser använda el i värmepumpar eller elpannor. Därigenom kan fjärrvärmesystem erbjuda flexibilitet för elnätet genom att växla mellan elproduktion från kraftvärmeanläggningar och användning av el för värmeproduktion i hetvattenpannor. Enligt Energimyndighetens analys kan svenska fjärrvärmeproduktionen växla mellan en elanvändning på 1 500 MW och en elproduktion på 2 900 MW. Tillgång till värmelagring ökar potentialen för flexibilitet från fjärrvärmen. Förutsättningar för ytterligare värmelager i Sverige behöver analyseras vidare. Regeringen värnar en effektiv fjärr- och kraftvärmeproduktion och har därför tagit bort skatter som belastat sektorn. Den 1 januari 2023 avskaffades skatten på avfallsförbränning samt koldioxidskatten på bränsle som används för fjärr- och kraftvärmeproduktion i en anläggning inom EU:s utsläppshandelssystem. Ytterligare insatser kan behövas för att ge incitament att fortsatt utveckla fjärrvärmen på ett effektivt sätt. Energimyndigheten har den 15 december 2023 redovisat ett

uppdrag att ta fram förslag till fjärr- och kraftvärmestrategi (I2022/01373), vilken innehåller ett antal förslag för att bl.a. bättre ersätta kraftvärmens för dess bidrag till energisystemet. Rapporten bereds i Regeringskansliet. Regeringen kommer att fortsätta att verka för en hållbar utveckling av fjärrvärmesektorn som gynnar elektrifieringen och en trygg energiförsörjning.

Vattenkraft

I energipolitiska inriktningspropositionen (prop. 2023/24:105) från mars 2024 ger regeringen sin bedömning även av vattenkraftens roll:

Regeringens bedömning: Vattenkraften har en särställning i Sveriges elförsörjning genom dess förmåga till energilagring och reglerbar elproduktion. Den befintliga vattenkraftens regler- och produktionsförmågor behöver bevaras och utvecklas. Vattenkraftens unika förmågor behöver tas till vara i så stor utsträckning som möjligt, med hänsyn tagen till natur- och kulturmiljöintressen.

Skälen för regeringens bedömning: Vattenkraften spelar en central roll för Sveriges fossilfria elförsörjning som produktionskälla och reglerkraft. Vattenkraften producerar under ett normalår 68 TWh, dvs. ca 45 procent av Sveriges totala elproduktion. Den svenska vattenkraften har en stor förmåga att snabbt anpassa sin produktion till ett varierande behov för att upprätthålla effektbalansen i elsystemet, både genom att leverera frekvensbaserade stödtjänster och genom den flexibilitet till produktion som lagringen i vattenmagasin möjliggör. Vattenkraften är unik vad gäller möjligheten att lagra stora energimängder och kunna reglera efterfrågan och ett varierande utbud från andra energislag under längre tidsperioder inklusive säsongsvariationer. Vattenkraften kan dock vid onormalt eller oförutsett låg nederbörd få begränsad förmåga till elproduktion. Ett fortsatt effektivt nyttjande av vattenkraften kommer att vara avgörande för att Sverige ska klara sina klimatmål och genomföra elektrifieringen. Behovet av reglerförmåga kommer att öka i takt med ökad produktion av vind- och solkraft. För att möta det behovet analyserar flera företag förutsättningarna för att höja effekten vid befintliga vattenkraftverk. I ett elsystem med hög andel sol- och vindkraft krävs goda möjligheter att balansera produktion och förbrukning av el. Utöver bl.a. batteri- och flexibilitetslösningar kan ytterligare pumpkraft bidra till detta. Regeringen ser därför ett behov av att analysera potentialen hos och förutsättningar för ytterligare pumpkraft i Sverige. Flera av vattenkraftsanläggningarna i Sverige har även stor betydelse för elberedskapen. Till elberedskapsförmågorna hör bl.a. att kunna återstarta elsystemet och upprätthålla ö-drift. Alla vattenkraftstillstånd med villkor som är äldre än 40 år ska enligt gällande lagstiftning omprövas, med start den 1 februari 2022. Arbetet är planerat att genomföras under en 20-årsperiod. I januari 2023 tog regeringen beslut om att den tid när en ansökan om prövning för moderna miljövillkor senast ska ha lämnats in senareläggs med ett år för samtliga prövningsgrupper. Det innebär en paus av den nationella planen för omprövningen. Syftet med pausen är att ge tid att analysera behovet av ändringar i det nuvarande prövningssystemet och att genomföra de förändringar som analysen kan komma att leda till. Regeringen bereder åtgärder i syfte att bevara och utveckla vattenkraftens roll i elsystemet.

Regeringen ansåg att en av de delar som var av vikt att analysera under pausen var omprövningens konsekvenser för elsystemet. Regeringen gav därför den 16 februari 2023 Svenska kraftnät i uppdrag att tillsammans med Energimyndigheten och Havs- och vattenmyndigheten kartlägga de konsekvenser för elsystemet som en omprövning

av vattenkraften kan medföra.⁵⁷ I uppdraget ingick också att Svenska kraftnät skulle se över det nationella riktvärdet på 1,5 TWh och föreslå hur ett riktvärde eller kompletterande värden kan utgå från elsystemets förmågor för att upprätthålla en trygg elförsörjning. Förslaget till riktvärde ska bland annat kunna användas som underlag vid till exempel meddelande av miljökvalitetsnormer och beslut om klassning av vattenförekomster inom vattenförvaltningen. Uppdraget redovisades den 29 september 2023.

I maj 2024 kom beskedet att regeringen förlänger pausen av vattenkraftens omprövning till 1 juli 2025. Inom Regeringskansliet pågick beredning av förslag till åtgärder som skulle bidra till att säkerställa att omprövningarnas påverkan på vattenkraften blir acceptabel ur ett elsystemperspektiv, förbättrar samverkan och omprövningsprocesserna och förser vattenkraften med moderna miljövillkor på ett ordnat, förutsägbart och rättssäkert sätt. Syftet med förlängningen av pausen var att dessa åtgärdsförslag ska hinna färdigställas och nödvändiga beslut fattas. I augusti 2024 la regeringen fram promemorian Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning (KN2024/01642)⁵⁸. I promemorian föreslås ändrade bestämmelser av betydelse för avvägningen mellan, å ena sidan, behovet av åtgärder som förbättrar vattenmiljön och, å andra sidan, behovet av en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel vid fastställande av moderna miljövillkor för vattenkraftverk och dammar. Huvuddelen av författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025. De föreslagna lagändringarna och de förordningsändringar som följer av dessa, föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. Promemorian har därefter gått på remiss.

⁵⁷ [Uppdrag att kartlägga de konsekvenser för elsystemet som omprövning av vattenkraften kan medföra m.m. samt återkallelse av uppdrag att utreda vattenkraftens lokala och regionala nyttor för kraftsystemet - Regeringen.se](#)

⁵⁸ [Promemorian Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning - Regeringen.se](#)

Referenser

Affärsverket svenska kraftnät <https://www.svk.se/>

Boverket <https://www.boverket.se/>

Energimarknadsinspektionen <https://ei.se/>

Energimyndigheten [Energimyndigheten](#)

Havs- och vattenmyndigheten [Havs- och vattenmyndigheten](#)

Naturvårdsverket [Naturvårdsverket](#)

Regeringen <https://www.regeringen.se/>

Svensk Vindenergi <https://svenskvindenergi.org/>

Prop. 2023/24:105 Energipolitikens långsiktiga inriktning [Energipolitikens långsiktiga inriktning - Regeringen.se](#)

Prop. 2024/25:1 Budgetpropositionen för 2025 [Budgetpropositionen för 2025 - Regeringen.se](#)